

İşitme Engelli Üniversite Öğrencilerine Uygulanan 'Tanımlama Yapma' Stratejisinin İncelenmesi¹

An Examination of Defining Strategy Applied to Hearing Impaired College Students

Güzin Karasu

Anadolu University, Turkey
guzinkarasu@anadolu.edu.tr

Ümit Girgin

Anadolu University, Turkey
ugirgin@anadolu.edu.tr

Yıldız Uzuner

Anadolu University, Turkey
yuzuner@anadolu.edu.tr

Zehranur Kaya

Anadolu University, Turkey
znkaya@anadolu.edu.tr

Özet

Araştırmalar işiten ve işitme engelli bireylerin sözcük dağarcığı gelişimi ve okuduğunu anlamaları arasında kuvvetli bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte bireylerin iş yaşantılarındaki başarıları için mesleki terimleri öğrenmeleri büyük önem taşımaktadır. Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Yaklaşımı'nın (DOYÖY) sözcük dağarcığı geliştirme ortamı yaratmada yararlı ve etkili olduğu görülmüştür. Bu makalede işitme engelli üniversite öğrencilere doğrudan sözcük dağarcığı geliştirme stratejilerinden 'Tanımlama Yapma'nın nasıl gerçekleştirildiği ve yapılan uygulamaların öğrencilerin tanımlama yapma becerilerini nasıl etkilediği aktarılacaktır. Eylem araştırması olarak gerçekleştirilen araştırma Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokul, Grafik bölümü birinci sınıfta okuyan on işitme öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri videoteyp kayıtları, geçerlik komitesi ses kayıtları ve toplantı tutanakları, ders planları ve yansıtımlı değerlendirmeler ve sözcük dağarcığı düzeylerini belirleme amaçlı test sonuçlarından oluşmaktadır. Döngüsel olarak toplanan veriler araştırma sürecinde ve sonunda çeşitli analiz teknikleri ile analiz edilmiştir. Veriler geçerlik komitesi tarafından düzenli olarak incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre gerçekleştirilen tanımlamalar, planlanmış veya öğrenciler ve araştırmacının doğaçlama olarak derse katkılarıyla çeşitlenmiştir. İşitme engelli öğrencilerin DOYÖY ile gerçekleştirilen derslerle, tanım yapma becerisini geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Bu becerinin öğrencilerin okuma anlama becerilerinin gelişimini dolaylı bir şekilde geliştirdiği düşünülmektedir. Bu bulgular araştırmadaki diğer bulgular ve alan yazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Sözcük dağarcığı geliştirme stratejileri; mesleki eğitim; işitme engelli gençler; dengeli okuma yazma öğretimi yaklaşımı; tanımlama yapma*

Abstract

The research data on vocabulary development of both normally hearing and hearing impaired have showed that there is a strong relationship between reading comprehension and vocabulary development. Furthermore, it is important to develop occupational vocabulary in hearing impaired youths in order for their future occupational success. Balanced Literacy Approach (BLA), the

¹Bu çalışma, Doç. Dr. Ümit Girgin danışmanlığında Güzin Karasu tarafından hazırlanan 'İşitme Engelli Gençlere Uygulanan Sözcük Dağarcığı Geliştirme Stratejilerinin İncelenmesi' adlı doktora tez çalışmasından yararlanılarak yazılmıştır.

combination of skill based instruction and whole language, seemed to be useful and effective for developing that kind of learning environment. In this paper it is aimed to describe how definition giving strategy, one of the direct vocabulary developing strategies, was applied to hearing impaired college students and its impacts on the defining skills of the students. The research Project, designed as action research was implemented to 10 first year Graphic Design students at Anadolu University, the School for the Handicap. Research data, video tape recordings, voice recordings and meeting records of validity committee and test results The cyclical compiled data were analyzed with several analysis techniques during and after the research efforts. Data have regularly been examined by thesis observing committee. According to the research results the definitions varied based on the lesson plans or innovative contributions of both the instructor and the students. The results have showed that the instructions applied based on the Balanced Literacy Instructional Approach seemed to be beneficial for the hearing impaired students' definition skills. It is implied that this skill indirectly influences the students' reading comprehension skills as well. The results will be discussed in the light of previous research and literature.

Keywords: Vocabulary developing strategies; vocational education; hearing impaired students; balanced literacy instructional approach; definition giving

Giriş

Okuma, yazma, dinleme ve konuşmadan oluşan dil becerilerinin edinilmesi ve geliştirilmesi bireylerin akademik ve iş hayatlarını olumlu yönde etkilemektedir. Dil becerilerinin gelişiminde sözcük dağarcığı önemli bir yer tutmaktadır. Bireyin sözcük dağarcığının sınırlı olması hem okuma anlama sürecini hem de okunan konu ile ilgili bilgileri edinmeyi olumsuz etkilemektedir (Paul,2001). İşitme engelli öğrencilerin dil becerilerini edinme hızları engelleri nedeniyle yaşlarına göre daha yavaştır. İşitme engelli öğrencilerle yapılacak olan ihtiyaçlarına uygun, sistemli ve yoğun eğitim ile bu öğrenciler de normal işiten akranları gibi okuma ve yazma becerilerini edinebilmektedirler (Ör: Kretchmer ve Kretchmer, 1978; Paul, 1998). Dil becerilerinin gelişimi için çeşitli stratejiler kullanılmaktadır. Ancak işitme engelli öğrencilerin sözcük dağarcıkları geliştirilirken kullanılacak okuma anlama ve sözcük dağarcığı geliştirme stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanış şekli, öğrencilerin bu stratejileri bağımsız bir şekilde kullanabilir hale gelmelerine yönelik planlanması önem taşımaktadır. İyi planlanmış dersler ve iyi uygulanan stratejilerle işitme engelli öğrencilerin sözcük dağarcıklarının gelişimleri ve okuma anlama düzeylerinin artması sağlanabilmektedir (Ör: Marschark, Lang ve Albertini, 2002; Schirmer ve Mc Gough, 2005).

Etkili Sözcük Dağarcığı Öğretimi

Etkili sözcük dağarcığı öğretimi; çocuklara sözcükleri öğrenmeleri için yeterli zaman verildiği ve sözcükler farklı bağlamlarda kullanıldığı zaman gerçekleşmektedir (Laflamme, 1997). Sözcük dağarcığı geliştirme çalışmalarının planlanması ve uygulanması sırasında uyulması gereken ilkeler şunlardır; a) Öğrenilen sözcüklerin daha önceki bilgilerle bütünleştirilmesi, b) Yeterli tekrarların yapılması, c) Öğrencilerin sözcükleri anlamlı bir şekilde kullanmalarına ortam sağlanması (Ör: Karatay, 2000; Luckner ve Cooke, 2010; Stahl ve Nagy, 2006).

Yukarıda ifade edilen ilkelere dayanan birçok sözcük dağarcığı geliştirme stratejisi vardır. Bu stratejiler ve stratejilerin nasıl öğretilmesi gerektiği ile ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar, temelini çeşitli kuramlardan alan farklı öğretim yaklaşımları ile gerçekleştirilmiştir. Günümüzde öğretmenler ve araştırmacılar sınıfta bulunan tüm çocukların sözcük dağarcıklarının gelişimi konusundaki ihtiyaçlarını karşılamak için tek bir yaklaşımın yeterli olamayacağı konusunda hem fikirdir (Tompkins, 2007). Temelini Davranışçı Kuram'dan alan Beceri Temelli Öğretim (Skilled Based Approach) yaklaşımı ve temelini Oluşturmacı Kuram'dan alan, anlam temelli Tüm Dil Yaklaşımının

(Whole Language) birleşiminden oluşan Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Yaklaşımı (Balanced Literacy Instructional Approach) okuma yazma öğretiminde giderek yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Ör: Pressley, Roehrig ve Bogner, 2002; Schirmer, 2000; Tompkins, 2007). Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Yaklaşımı; okuma, yazma, konuşma ve dinlemeden oluşan dil becerilerine aynı oranda önem veren, günlük olarak çok fazla okuma yazma çalışması gerektiren, öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda ve gerektiği kadar destek vererek okuma yazma eğitiminin gerçekleştirilmesi ilkelerini savunan bir yaklaşımdır. Amaç çocuğu okur-yazar haline getirirken okuma ve yazmadan zevk almasını ve okuma yazmanın önemini kavramasını sağlamaktır (Pressley, Roehrig ve Bogner, 2002). Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Yaklaşımı özellikleri nedeniyle işiten ve işitme engelli öğrencilerin okuma yazma eğitiminde kullanılmakta ve öğrencilerin becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır (Pressley, Roehrig ve Bogner, 2002; Schirmer, 2000).

Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Yaklaşımı ile gerçekleştirilen derslerde uyulması gereken ilkeler, yukarıda söz edilen Beceri Temelli Öğretim ve Tüm Dil yaklaşımının sentezidir (Schirmer, 2000; Tompkins, 2007). Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Yaklaşımı ile ilgili gerçekleştirilen dersler öğrencilerin sözcük dağarcığı geliştirme stratejilerinin uygulanması için uygun eğitim sürecini sağlayabilmektedir. Sözcük dağarcığı geliştirme stratejileri iki başlık altında toplanmaktadır. Bunlar; dolaylı ve doğrudan sözcük dağarcığı geliştirme stratejileridir (Ör: Cramer, 2004; Jhonson ve Jhonson, 2004; Rupley, Blair ve Nichols, 2009). İşiten ve işitme engelli öğrencilerle yapılan çalışmalar sözcük dağarcığı eğitiminde, doğrudan ve dolaylı sözcük dağarcığı stratejilerinin birlikte uygulanması gerektiğinin önemini vurgulamaktadır (Ör: Nagy, 1988; Rupley ve Nichols, 2005; Schirmer ve Mc Gough, 2005; Stahl ve Nagy, 2006).

Dolaylı sözcük dağarcığı öğretimi bireylerin farklı başlangıçlarda, yapılan konuşma ve okumalarla dolaylı bir şekilde sözcüklerin anlamlarını öğrenmeleri olarak tanımlanır. Bireylere doğrudan, açık bir şekilde hem sözcüğün anlamının verilmesi hem de sözcüklerin anlamlarına nasıl ulaşabileceği ile ilgili sözcük öğrenme stratejilerinin öğretilmesine ise *doğrudan sözcük dağarcığı öğretimi* denilmektedir (Ör: Cramer, 2004; Jhonson ve Jhonson, 2004; Rupley, Blair ve Nichols, 2009).

Bir kavramın niteliklerinin eksiksiz olarak belirtilmesi veya açıklanması olan tanımlama yapma (Türk Dil Kurumu, 2007) doğrudan sözcük dağarcığı öğretimi stratejilerindedir. Tanımlama yapma tüm diğer doğrudan öğretim stratejileri gibi öğrencilerin günlük yaşantılarında karşılaşılmayan, karmaşık başlangıçlarda verilen zor sözcüklerin veya terimlerin öğrenilmesinde yardımcı olması nedeniyle önem taşımaktadır. Çeşitli nedenlerle okuduğunu anlamada sorun yaşayan öğrencilerin yeni kavramları, özellikle de belli bir mesleki alanla ilgili olan terimleri öğrenmeleri için genellikle daha fazla doğrudan eğitime ihtiyaç duydukları belirtilmektedir (Ör: Nagy, 2005; Rupley ve Nichols;2005). Meslek eğitiminin gereği olarak derslerde doğrudan sözcük dağarcığı geliştirme stratejilerinden tanımlamaya sık sık yer verilmektedir. Sık tanımlama yapma ve akıcılık, sözcük tanımlama becerisinin gelişimi için önem taşımaktadır (Rupley, Blair ve Nichols, 2009).

Bir sözcüğün anlamının belirtildiği tanımlama çalışmalarının genel olarak iki şekilde gerçekleştirildiği görülmektedir. İlkinde öğrencilere bir sözcük listesi verilerek, anlamı bulunması istenen sözcükleri sözlükten bulup yazmaları ve cümlede kullanmaları istenirken diğerinde öğretmenin sözcüğün anlamını öğrencilerle tartışarak tanımlama birlikte oluşturması beklenmektedir (Rupley, Blair ve Nichols, 2009; Schirmer, 2000). Bu iki şekilde yapılan eğitim, çoğu zaman sözcükler ve tanımlarıyla ilgili bulmaca, boşluk doldurma, tanım ile sözcüğü eşleme gibi izleyen etkinliklerle desteklenmektedir.

Tanımlama yapmanın çeşitli sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar; sözlüklerin kapsamının yetersiz olması, tanımın tek başına bir sözcüğün nasıl kullanılacağı ile ilgili az bilgi vermesi ve sadece tanım yapmanın yeni kavramları öğrenmede yetersiz olmasıdır (Nagy, 1988). Ayrıca, anlamı bilinmeyen bir

sözcükle karşılaştığında, sözlükten alınan tanımlama ile metindeki sözcüğün arasında ilişki kurmada sorunlar yaşanabilmektedir.

İşiten öğrencilerde sözcük dağarcığı geliştirme çalışmaları incelendiğinde, tanımlama yapmanın sözcük dağarcığını geliştirmede tek başına yeterli olmadığı, diğer dolaylı ve doğrudan sözcük dağarcığı geliştirme stratejileri ile birlikte verilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Ör: Fox, 1983; Nagy, 1988; Rupley, Blair ve Nichols, 2009). Ancak bu araştırmalar tanımlama yapmada dolaylı ve doğrudan stratejilerin birlikte uygulanması gerekliliğini ifade ederken işiten öğrencilerin sözcük dağarcığının geliştirilmesinde tanımlamaların ne zaman ve nasıl yapılacağı ile ilgili bilgileri aktarmada yetersizdir.

İşitme engelli öğrenciler ve tanımlama yapmayla ilgili ulaşılan tek çalışmada Schirmer (2000), işitme engelli öğrencilerin sözcük dağarcığını geliştirme öğretimi yöntemlerini gruplarken tanımlama yapmaya dayalı yaklaşımlar başlığı altında bir gruplama yaparak tanımlama yapmanın sözcük dağarcığı gelişiminde önemini özellikle vurgulamıştır. Ancak yurtdışında ve yurdumuzda yapılan alan yazın taramasında işitme engelli öğrencilerle gerçekleştirilmiş tanımlama yapma ve tanımlama yapmanın öğretim sürecine yönelik her hangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Bunun yanı sıra, alan yazın işitme engelli öğrencilerin sınırlı sözcük dağarcığına sahip olmaları nedeniyle hem okuma anlama süreçlerinin, hem de okunan konu ile ilgili bilgileri edinmelerinin olumsuz etkilendiğini ifade etmektedir (Luckner ve Cooke, 2010; Paul, 1996). Sınırlı sözcük dağarcığı ve dil becerilerine sahip işitme engelli öğrencilerin mesleklerine yönelik terminolojiye sahip olmaları akademik ve mesleki yaşamlarındaki başarıları için önem taşımaktadır. Bu öğrencilerin mesleki gelişimleri için terimleri sözlü olarak kullanması, söylendiğinde anlaması, akıcı okuması, doğru bir şekilde yazması ve farklı bağlamlarda karşılaştığında anlamada zorluk çekmemesi, tanımını yapabilmesi amaçlanmalıdır. Böylelikle bu öğrencilerin okuduğunu anlamada ve mesleki gelişimlerinde daha yeterli hale gelmelerine katkı sağlanacaktır.

Bu makalede Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Yaklaşımı ve etkili sözcük dağarcığı geliştirmenin temel ilkelerinin yol göstericiliğiyle işitme engelli üniversite öğrencilerine sözcük dağarcıklarının geliştirilmesinin uygulandığı bir araştırmada, tanımlama stratejisinin program içinde uygulanışının doğası anlatılacaktır. Bu doğrultuda şu araştırma sorularına yanıt aranmıştır: a) Tanımlama yapma öğretimi programda nasıl gerçekleşmiştir? b) Yapılan uygulamalar işitme engelli üniversite öğrencilerinin tanımlama yapma becerilerini nasıl etkilemiştir?

Yöntem

Araştırma bir eğitim ortamında uygulanan eğitim çalışmalarının iyileştirilmesi ve sürecin incelenmesi amacıyla yürütülen, nitel ve nicel veri toplama tekniklerini içeren bir eylem araştırması şeklinde desenlenmiştir (Fraenkel ve Wallen, 2003; Yıldırım ve Şimşek, 2006). Eylem araştırmaları temelini katılımcıların ihtiyaçlarından almaktadır (Fraenkel ve Wallen, 2003). Bu araştırmada eylem araştırmasının diğer özelliklerinin getirdiği yararların yanında, araştırmanın yapıldığı işitme engelli gençlerin mesleki eğitim gördüğü Anadolu Üniversitesi, Engelliler Entegre Yüksekokulu'nun program hedeflerini de karşılaması nedeniyle eylem araştırması modelinin uygun olabileceği düşünülmüştür.

Ortam

Engelliler Entegre Yüksekokulu 1993-1994 eğitim-öğretim yılında öğretime başlamıştır. Yüksekokul'un temel amacı özel eğitime gereksinim duyan engellilere engel türlerine uyan meslek programlarında eğitim vererek onların toplumda üretken, başarılı bireyler olmalarını sağlamaktır. Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda işitme engelli öğrencilere: Grafik Sanatları Lisans Programı, Seramik Sanatları Lisans

Programı, Bilgisayar Operatörlüğü Önlisans Programı ve Yapı Ressamlığı Önlisans Programları'nda eğitim verilmektedir. Araştırma verileri dil sınıfı ve bilgisayar laboratuvarı olmak üzere iki ayrı derslikte toplanmıştır.

Katılanlar

Araştırmanın katılımcıları Yüksekokul'un Grafik I. sınıfına devam eden 10 öğrenci, araştırmacılar, geçerlik komitesi üyelerinden oluşmuştur.

Öğrenciler

Araştırmanın gerçekleştirildiği 2007-2008 öğretim yılı bahar dönemimin sonunda Yüksekokul gazetesini, Entegre Haber'in dördüncü sayısı basılmıştır. Okul gazetesinin sayfa düzenlemesi her dönem 'Sayfa Tasarımı' dersini alan sınıfın öğrencileri tarafından gerçekleştirilmekteydi. Bu nedenle çalışma, araştırmanın yapıldığı öğretim döneminde 'Sayfa Tasarımı' dersini alan 10 Grafik 1. Sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma öncesinde öğrencilere araştırmanın amacı ve süreci hakkında bilgi verilmiş ve her bir öğrenciden imzalı izin mektubu alınmıştır. Raporlarda öğrencilerin isimleri değiştirilmiştir. Yedisi kız, üçü erkek olan öğrencilerin tamamı ile sözel olarak iletişim kurulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamında her iki kulakta da işitme kaybı bulunmaktadır ve tamamı duyu sinirsel işitme engellidir. Öğrencilerin eğitim bilgileri ve işitme kayıplarına yönelik bilgiler Tablo 1'de aktarılmaktadır.

Tablo 1

Öğrencilerin Eğitim Bilgileri ve İşitme Kayıplarına Yönelik Bilgiler

	Yaşı Cinsiyeti	İşitme Kaybı Derecesi (İyi İşiten Kulak)	İşitme Engelli Olma Yaşı	Teşhis Yaşı	İşitme Cihazı Kullanmaya Başlama Yaşı	Orta Öğretim Eğitim Ortamı
Orhan	18/ E	102 dbHL	Doğuştan	0;6	1;5	Meslek Lisesi
Esmâ	25/ K	85 dbHL	3	3	3;5	Meslek Lisesi
Sevil	20/ K	65 dbHL	4	11	13	Meslek Lisesi
Sonay *	21/ K	108 dbHL	Doğuştan	3	3;5	Genel Lise
Ahmet	18/ E	100 dbHL	Doğuştan	1	1	Genel Lise
Arda	23/ E	55 dbHL	19	19	21	Genel Lise
Dilek	19/ K	115 dbHL	Doğuştan	0;6	0;8	İÇEM
Deren	20/ K	110 dbHL	Doğuştan	1;5	1,5	İÇEM
Gizem	19/ K	107 dbHL	Doğuştan	1	1	İÇEM
Gülâden	19/ K	107 dbHL	Doğuştan	1	1;5	İÇEM

*Koklear İmplantlı öğrenci

**Öğrencilerin isimleri gizlilik ilkesi nedeniyle değiştirilmiştir.

Öğrencilerin dil düzeyleri. Öğrencilerle yapılan gözlemler, etkileşimler ve sınıf içi yazılı çalışmalarının yer aldığı dosyalarından alınan bilgilerle öğrencilerin dil düzeyleri belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan on öğrencinin hepsi çok sözcüklü dönemdeydiler. Yazılı ve sözlü dillerinde bazı gelişimsel dilbilgisi hataları yapsalar da çoğunluğu iletmek istediği mesajı açıkça anlatabiliyordu.

Araştırmacılar

Araştırma verileri 'Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda "Yazılı ve Sözlü Anlatım Uygulamaları" ile 'Meslek Dili' derslerini yürüten, makalenin birinci yazarı ve 'Sayfa Tasarımı' dersini yürüten meslek dersinden sorumlu, makalenin dördüncü yazarı tarafından toplanmıştır. Her iki araştırmacının işitme engellilerin eğitiminde en az on üç yıllık mesleki deneyimi vardır. Ayrıca kendileri nitel araştırmalarla ilgili dersler almış, konferanslara katılmış ve projelerde araştırmacı olarak görev almışlardır.

Geçerlik Komitesi

Biri alan dışı ve diğerleri işitme engellilerin eğitiminde en az yirmi beş yıl deneyime sahip alan uzmanları araştırmanın inandırıcılığını denetlemiştir.

Araştırma Süreci

Bu çalışmada, uygulama sürecinde elde edilen veriler aktarılacaktır. Araştırma sürecinde toplanan veriler ve tarihleri Tablo 2'de aktarılmaktadır.

Tablo 2

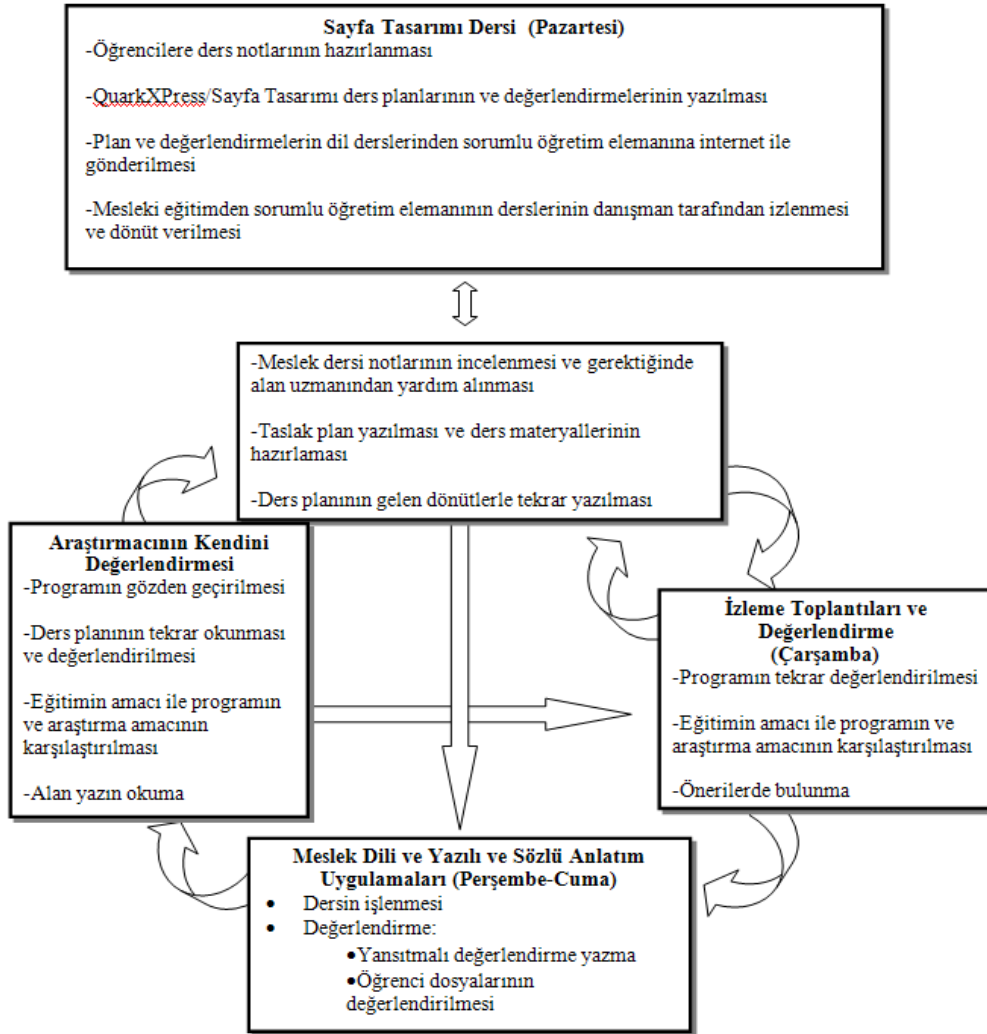
Araştırma Süreci

<i>Araştırma Süreci</i>	<i>Öğretim Yılı</i>	<i>Güz Dönemi</i>	<i>Bahar Dönemi</i>	<i>Yaz Dönemi</i>
Hazırlık	2006 – 2007	Alan yazın taraması Ölçme aracının geliştirilmesi	Pilot uygulama Genel Değerlendirme	
Uygulama	2007 – 2008	Genel Değerlendirme	Araştırmanın Uygulanması	
Zenginleştirme	2008 Yaz Dönemi			Zenginleştirme Çalışması

Araştırma verileri Yüksekokul programında yer alan 'Yazılı ve Sözlü Anlatım', 'Meslek Dili' dil dersleri ile 'Sayfa Tasarımı' isimli alan dersinde eş zamanlı olarak toplanmıştır. Yazılı ve Sözlü Anlatım dersinde okul gazetesine yönelik 'gazete terimleri' öğretimi ve okul gazetesi için 'reklam hazırlama'ya yönelik dersler gerçekleştirilmiştir. Meslek Dili dersinde ise QuarkXPress masaüstü yayıncılık programının teorik ve uygulamalı öğretildiği 'Sayfa Tasarımı' dersinin içeriğini destekleyici dersler gerçekleştirilmiştir. Sayfa Tasarımı dersi kapsamındaki gazete terimleri ve QuarkXPress masaüstü yayıncılık programları yukarıda ifade edilen dil dersleri ile desteklenerek disiplinlerarası bir öğretim programı gerçekleştirilmiştir. Disiplinlerarası planlanan öğretim programları ile işitme engelli öğrencilerin mesleki bilgi ve terminolojiyi öğrenmelerine yardımcı olacak şekilde gerçekleştirilen dersler öğrencilerin gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir (Jacops, 1989; Schirmer, 2000).

Geçerlik komitesi ile birlikte çalışılarak "Yazılı ve Sözlü Anlatım Uygulamaları" ve "Meslek Dili" dersleri planlanmış ve uygulanmıştır. Her hafta pazartesi günü "Sayfa Tasarımı" dersi meslek dersinden sorumlu öğretim elemanı tarafından yapılmıştır. Bu ders için hazırlanan ders planları ve malzemeleri dil derslerinden sorumlu araştırmacıya internet ile ulaştırılmıştır. Meslek dersi planları ve malzemeleri kullanılarak perşembe ve cuma günleri gerçekleştirilen "Yazılı ve Sözlü Anlatım" ve "Meslek Dili"

derslerinin planları hazırlanmıştır. Aynı zamanda geçerlik komitesinin çalışmaları döngüsel bir şekilde gerçekleştirilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1: Uygulama Süreci ve Haftalık Eylem Döngüsü

Dersler sırasında öğrencilere gazete, reklamcılık ve QuarkXPress Masaüstü Yayıncılık bilgisayar programı terimlerinin öğretimi için doğrudan ve dolaylı sözcük dağarcığı birlikte stratejileri uygulanmıştır. Sözcüklerin ve öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak dolaylı ve doğrudan stratejilerin birlikte uygulandığı bir ders saati kırk beş dakika olmak üzere, toplam yetmiş bir ders gerçekleştirilmiş ve tamamı videoya kayıt edilmiştir.

Gazete terimlerinin öğretimi ve okul gazetesine reklam hazırlama çalışması 6 haftada gerçekleştirilmiştir. QuarkXPress masaüstü yayıncılık programının terimlerinin pekiştirilmesi çalışmaları ise tüm bahar dönemi boyunca sürmüştür. Dönem sonunda okul gazetesi Entegre Haber'in dördüncü sayısının basımı gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırma sürecinde nitel ve nicel veri toplama yöntem ve tekniklerinden yararlanılmıştır. Nitel verilerin toplanması ve veri analizleri eş zamanlı olarak öğretim dönemi içerisinde yapılmıştır. Kullanılan veri toplama araçları ve tekniklerinin geçerlikleri ve verilerin doğruluğu için uzman görüşü alınmıştır. Araştırma verileri şu tekniklerle toplanmıştır: Gözlemler-sınıf etkileşimleri (toplam kayıt süresi: otuz saat, elli dört dakika), geçerlik komitesi ses kayıtları ve tutanakları (toplam kayıt süresi: on dört saat, kırk dakika), ders planları ve yansıtılmalı değerlendirmeler (on altı adet ders planı ve yansıtılmalı değerlendirilmesi; ders sırasında harita metod deftere yazılmış yirmi dört sayfalık değerlendirme ve ayrıca bilgisayarda Word programında, on iki punto ile yazılmıştır ve kırk beş sayfalık değerlendirme), öğrenci ürünleri (10'ar adet öğrenci dosyası, defteri ve fihristi) ve diğer belgeler (10 adet öğrenci odyogramı ve öğrenci bilgileri). Araştırmada tanımlamaya yönelik olarak aktarılması belirlenen derslerin video kayıtlarının tarihleri, ait olduğu dersler ve bu derslerin konuları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3

Uygulama Süreci DVD Kayıtlarının Tarih, Ders ve İçerikleri

DVD No	Tarih	Dersin İsmi	Dersin Konusu
1	21.02.2008	Öntest (1. Hafta)	Sözcük listeleme, araçlar kutusundaki terimleri tanımlama, gazete terimlerini tanımlama ve cümlede kullanma
2	22.02.2008	Öntest (1. Hafta)	Kavram haritası, QuarkXPress terimlerini tanımlama, gazete terimlerini tanımlama ve cümlede kullanma
3	28.02.2008	Öntest (2. Hafta)	Boşluk doldurma ve soru yanıt
4	29.02.2008	Öntest (2. Hafta)	Boşluk doldurma ve soru yanıt
5	06.03.2008	Yazılı ve Sözlü Anlatım (3. Hafta)	Gazetenin bölümleri ve okul gazetesinde olan bölümlerin belirlenmesi
6	06.03.2008	Yazılı ve Sözlü Anlatım (3. Hafta)	- Okul gazetesinde olmayan bölümlerin belirlenmesi - Okul gazetesine hazırlanacak haberin türüne karar verme.
7	06.03.2008	Yazılı ve Sözlü Anlatım (3. Hafta)	- Okul gazetesine hazırlanacak haberin türüne karar verme (devam) - 'Gazete' konulu kavram haritası yapma - Derste yapılanların sözlü ve yazılı anlatımı ve yazı düzeltme çalışması
18	21.03.2008	Meslek Dili (5. Hafta)	-Gazete terimleri ile ilgili bulmaca çözme -Araç çubuğundaki sembole sözcük eşleme çalışması
19	21.03.2008	Meslek Dili (5. Hafta)	-QuarkXPress ile ilgili metin inceleme ve soru yanıtlama -Dosya kontrolü -Yazı düzeltme
23	28.03.2008	Meslek Dili (6. Hafta)	1. Ara sınav: Dosya değerlendirme formunun geliştirilmesi yazılı olarak anlatılması
24	28.03.2008	Meslek Dili (6. Hafta)	'QuarkXPress' ve 'QuarkXPress Neler Yapar?' isimli farklı iki seviyedeki metnin iki grupta ayrı ayrı incelenmesi
38	18.04.2008	Meslek Dili (9. Hafta)	-Kısa sınav Modify penceresi ile ilgili sınıf kitabı yapılması
39	18.04.2008	Meslek Dili (9. Hafta)	-Modify penceresi ile ilgili sınıf kitabı yapılması (devam)
45	1.05.2008	Sontest	Sözcük listeleme, Kavram haritası, tanımlama

DVD No	Tarih	Dersin İsmi	Dersin Konusu
46	1.05.2008	(10. Hafta) Sontest	yapma ve cümlede kullanma Boşluk doldurma, soru yanıtlama
47	2.05.2008	(10. Hafta) Sontest	QuarkXPress terimlerinin tanımları, araç çubuğu tanımları, gazete terimlerini tanımlama ve cümlede kullanma
48	2.05.2008	Sontest (10. Hafta)	Boşluk doldurma, soru yanıtlama

Toplanan verilerin analizi ile elde edilen bulgular birbirleriyle ve alan yazınla ilişkilendirilerek rapor edilmiştir.

Araştırmanın nicel verileri araştırma sürecinde elde edilen diğer nitel verileri desteklemek amacı ile dönemin ilk ve dokuzuncu haftasında öntest ve sontest uygulanarak toplanmıştır. Araştırmada sözcük dağarcığı geliştirme stratejilerinin, öğrencilerin sözcük dağarcıklarını nasıl geliştirdiğini belirlemeye yönelik olarak *ölçüt bağımlı test* hazırlanmıştır.

Öntest-Sontest Kapsamı ve Uygulama Süreci

Testin kapsamı alan yazın taramaları ve uzman görüşü alınarak belirlenmiştir. Tanımlama yapmaya yönelik sorular şunlardır: 1) Gazete terimlerini tanımlama ve cümlede kullanma, 2) Genel QuarkXPress terimlerini ve QuarkXPress araç çubuğu sembollerini tanımlama. Hazırlanan soruların testin amacına ne kadar hizmet ettiğini, soruların öğrencilerin yaş, ilgi ve dil düzeylerine uygunluğunu, cümle ve metin yapılarının uygunluğunu belirlemeye yönelik olarak kapsam geçerliği çalışması geçerlik komitesinin ve Yükseköğretim Bakanlığı'nun Bilgisayar Operatörlüğü Bölümü'nden bir öğretim elemanının görüşleri alınarak yapılmıştır.

Veri Analizi

Nitel verilerin toplanması ve analizi eş zamanlı olarak yapılmıştır. Elde edilen veriler, çalışmanın amacına ve geçerlik komitesinin aldığı kararlara göre sürekli olarak döngüsel ve yansıtıcı olarak analiz edilmiştir. Çeşitli amaçlarla farklı temsili teypler geliştirilmiştir. Bu makale için ders planları ve video kayıtlarının taranması ile dersler sırasında yapılan tanımlar belirlenmiştir. Bu tanımların dökümü ve doğrulanması çalışması yapıldıktan sonra temalar belirlenmiştir (Creswell, 2005). Temalar verilerden doğrudan alıntılar yapılarak betimlenmiştir (Creswell, 2005; Schultz, Florio ve Erickson 1982 akt. Uzuner, 1993). Bu makalede tanımların öğretilmesine yönelik belirlenen derslerden oluşan temsili teyp dökümlerinden örnekler sunulmaktadır (Tablo 4).

Tablo 4
Tanımlamayla İlişkili Temsili Teybin İçeriği

Tarih	Dersin İsmi	Etkinlik ve/veya Strateji	Tanımlanan Sözcükler
06.03.2008	Yazılı ve Sözlü Anlatım (3. Hafta)	Genel gazetecilik terimlerine yönelik giriş dersi: Okul gazetesinde olan ve olmayan bölümleri listelenme	gazetenin bölümleri editör makale (Köşe yazısı) güncel haber yorum yapma üçüncü sayfa haberi tiraj

06.03.2008	Yazılı ve Sözlü Anlatım (3. Hafta)	Gazetenin bölümleri ile ilgili kavram haritası yapma	tiraj editör
21.03.2008	Meslek Dili (5. Hafta)	Gazete terimleri ile ilgili bulmaca çözme	editör mizanpaj dizgi makale, masaüstü yayıncılık Sayfa tasarımı tiraj gazetenin bölümleri slogan tefif hakkı Standart
28.03.2008	Meslek Dili (6. Hafta)	'QuarkXPress' isimli metnin incelenmesi	
18.04.2008	Meslek Dili (9. Hafta)	Modify penceresi ile ilgili sınıf kitabı yapma	shade justified

Araştırmada elde edilen öntest ve sontest verileri ise öğrencilerin sınavlardaki performanslarının değerlendirilip betimlenmesi ile analiz edilmiştir. Tanımlara verilen yanıtların değerlendirilmesinde dil derslerinden ve meslek dersinden sorumlu öğretim elemanı tarafından birbirinden bağımsız bir şekilde puanlamalar yapıldıktan sonra değerlendiriciler arası güvenilirlikleri hesaplanmıştır. Değerlendiriciler arası güvenilirlik çalışmaları: Görüş Birliği/Görüş Birliği x Görüş Ayrılığıx100 formülü ile hesaplanmıştır (Tekin ve İftar-Kırcaali, 2001). Tüm tanımlamalarda öntest ve sontest değerlendiriciler arası güvenilirlik yüzdeleri % 100 olarak hesaplanmıştır.

Bulgular

Araştırma bulguları, verilerin analizi sonucu elde edilen temalara göre tanımların nasıl yapıldığı ve bu uygulamaların öğrencilerin mesleki terimlerin anlamlarını tanımlama düzeylerine olan etkisi olmak üzere iki açıdan sunulacaktır.

Terimlerin Tanımlanması

Temsili teybe göre araştırma süreci içinde seksen bir kez tanımlama yapılmıştır. Belirlenen temalara göre kullanılan tanımlama stratejileri aşağıda verilmektedir. Gerçek etkileşimler italik olarak yazılmıştır.

06 Mart 2008 Tarihli Ders / Genel Gazetecilik Terimlerine Yönelik Giriş Dersi

Ders dönemin ilk dersi olması nedeniyle gazete terimlerine yönelik tanımlara yoğun olarak yer verilerek gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle bu ders tanımlama stratejisinin uygulandığına yönelik bulguların aktarılmasında temsili ders olarak seçilmiştir. Derste araştırmacı tarafından tanımlanması planlanan terimler şunlardır; *gazetenin bölümleri*, *editör*, *makale*, *güncel haber*. Bunlara ek olarak: *yorum yapma*, *üçüncü sayfa haberi* ve *tiraj* sözcüklerinin tanımları ders sırasında kendiliğinden çeşitli nedenlerle ortaya çıkmıştır. Tanımı yapılacak olan sözcükler ve derste sözcüklerin tanımlanma şekilleri belirlenirken dikkat edilen kriterler şunlardır: i) Öğrencilerin yazılı ve sözlü anlatım performanslarına dayalı olarak öğretim elemanının geliştirdiği bakış açısı, ii) Meslek dersi öğretim elemanının öğrencilerin sözcük dağarcığı geliştirmeleri ile ilgili değerlendirmeleri, iii) Sözcüğün öğrencilerin akademik ve mesleki gelişimleri için gerekliliği.

Tanım yapma sırasında etkileşimlerin tümü araştırmacı ya da öğrenci/öğrencilerin sözcüğün anlamının ne olduğunu sorması ile başlamıştır. Araştırmacının uyguladığı stratejilerle, öğrencilerin katılımlarıyla tanımlar yapıldıktan sonra araştırmacının tanımı tahtaya yazması, okuması, öğrencilere okutması ve defterlerine veya fihristlerine yazdırması ile sona ermiştir.

Planlanmış Tanımlama Örneği:

"6 Mart 2008 tarihli dönemin ilk Yazılı ve Sözlü Anlatım Uygulamaları dersi ve tüm öğrenciler sınıfta. Rutin çalışmamız olan gazete haberi okuma ve haber ile ilgili yazı yazmanın ilk çalışmasından sonra okul gazetemiz Entegre Haber'in üçüncü sayısını öğrencilerle incelemeye başlıyoruz. Okul gazetesinde olan ve olmayan gazete bölümlerini belirleyip liste şeklinde tahtaya yazıyoruz. Bu arada gazetenin bölümleri, köşe yazısı, editör, güncel haber, tiraj gibi çeşitli gazete terimlerinin tanımları yapılıyor."

Alan dersinden sorumlu öğretim elemanı okul gazetemiz Entegre Haber'in üçüncü sayısını öğrencilere 'Sayfa Tasarımı' dersinde dağıtmıştı. Ben de bir önceki ders öğrencilerden gazetelerini bu derse getirmelerini istemiştim. Öğrencilerden gazeteyi inceleyerek içinde hangi bölümlerin olduğunu belirlemelerini istiyorum. 'Gazetenin bölümleri' dediğimde sınıfın tamamının beni tam olarak anlayıp anlamadığından emin değilim. Hepsinin bildiğinden emin olmak istedim. Öğrenciler okul gazetesine haber yazacakları için bu önemli bir sözcük. Bu nedenle tanımlamaya başladık. Bu benim 'planlanmış olduğu'm sözcüklerden biriydi.

Öğrenciler tek tek gazetenin bölümlerini söyledikçe ben de tahtaya liste halinde yazıyorum. Tahtadaki listede şu sözcükler oluşageldi: Magazin haberleri, spor haberleri, ekonomi haberleri, reklam, eğlence haberleri, bulmaca, astroloji, sağlık kültür ve sanat, eğitim. Bu kadar örneği yeterli buluyorum ve öğrencilerin tamamının gazetenin bölümü dendiğinde ortak bir kavramı anladıklarını düşünerek 'gazetenin bölümleri' sözcüğünün tanımına geçiyoruz. Öğrenciler çeşitli tanımlamalarda bulundu. Ancak yetersizdi. Soru yanıt stratejisiyle öğrencilere yol gösterdim. Arda'nın verdiği tanım istenen özellikleri kapsamaktadır. Arda iyi bir okur olması nedeniyle sözcüğün tanımını da yeterli bir şekilde yapmıştır. Ancak Arda'nın yaptığı bu tanım kendi dil düzeyindedir. Diğer öğrencilerin dil düzeylerine uyarlanması gerekmektedir.

Derslerde tüm öğrencilere dil fırsatları verilirken çocukların bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak gereken desteğin sağlanması önemlidir (Schirmer, 2000; Tompkins, 2007).

Bu nedenle öğrencilerin tümü tarafından oluşturulacak bir tanım yapmamız için 'gazetenin bölümleri' kavramının tanımına devam ediyorum.

Öğrencilerin 'gazetenin bölümleri' terimi ile ilgili bilgilerini netleştirmek için soru yanıt stratejisini kullanıyorum. Ancak öğrencilerden her hangi bir tanım gelmediği için yazılı olarak model oluyorum ve gazete bölümlerinin bazılarını tahtaya yazmaya başlıyorum. Öğrencilerden devam etmelerini istiyorum. Sevil ve Orhan 'Sayfa Tasarımı' dersindeki bilgilerini kullanarak tanım yapmak istiyorlar ancak tam bir tanım gelmiyor. Arda'nın tanımı istenen özellikleri kapsayan bir tanım olmasına rağmen doğrudan verilmiş bir tanım olacağı için kabul etmiyorum. Soru yanıt stratejisini kullanarak ilgili bilgilerini genişleterek tanımın son hale gelmesini sağlıyorum. Bu aşamada Arda ve Sonay'dan gelen ifadeleri birleştirerek tanımlama stratejisiyle ortak bir tanım oluşturuyoruz ve bu tanımı ben tahtaya yazıyorum, öğrenciler defterlerine yazıyorlar.

İzleyen dakikalarda yine planlanmış olan editör ve köşe yazısı sözcükleri için öğrencilerle birlikte çalışıyoruz. Bunlardan köşe yazısı aralıklı olarak iki kez tanımlandı. Birincisinde öğrencilere soru yanıt stratejisiyle anlamını sordum. Bir öğrenci sözlü olarak kapsamlı bir tanım verirken diğerleri de onu onaylayıp eş anlamlısı olan makale sözcüğünü de söylemişlerdir. Bunun öğrencilerce öğrenilmiş olduğunu düşünüyorum ve çalışmaya başka sözcükleri örneğin editör sözcüğüyle devam ediyoruz. Editör sözcüğünün tanımını öğrencilerin bilmediğini yine soru yanıt stratejisiyle gözlemliyorum. Bu tanım onların yaşantısı için çok önemli gazetemizin yayına hazırlanmasında belki de onlardan biri editör olacaktır. Doğrudan tanımlı söyleyip yazdım. Okudular ve fihristlerine yazdılar.

Tanımlanması planlanmamış 'Yorum' Sözcüğünün Tanımlanması:

Köşe yazısı sözcüğünün tanımında geçen 'yorum' sözcüğünü öğrencilerin bilip bilmediğini merak ediyorum. Tanımlanması planlanmış bir sözcük değildi, süreç içerisinde öğretmen olarak konuşulmasına ihtiyaç duyuyorum. Bu nedenle 'köşe yazısı' sözcüğü ile ilgili açıklama yaptıktan sonra 'yorum' sözcüğünün anlamını soruyorum. Bir öğrenciden gelen sözlü yanıtı yeterli buluyorum ve yanıtı tekrarladıktan sonra derse devam ediyorum.

Öğrencilerin mesleki yaşamlarında kullanacakları terimleri edinmeleri için terimlerin sözlü ve yazılı olarak öğrencilere öğretilmesi ve tekrarlanması gerekliliktir. Sözcüğün öğrencilerin mesleki yaşamlarındaki önemine göre öğretmen sözcüğün üzerinde ne zaman ve ne kadar durulacağına karar vermelidir (Nagy, 2005).

Planlanmış ve öğrencilerin başlattığı 'Güncel Haber' ve 'Üçüncü Sayfa Haberi' Sözcüklerinin Tanımlanması

Okul gazetesinde olmayan bölümleri listelemeye başladık. Bulmaca, reklam, tv programları, astroloji, şans oyunları, dünyadan haberler diye sıralıyorlar. Öğrenciler söyledikçe ben yazıyorum. Ekonomi sözcüğünün anlamının çok geniş olması nedeni ile ekonomi haberleri dememiz gerektiğini konuşuyoruz. Daha sonra gazete bölümlerini saymaya devam ediyoruz: İlanlar, dış haberler, siyaset haberleri, aile ve sağlık haberleri, cinsellik ve psikoloji haberleri, kupon. Daha sonra Sevil 'yaşam' diyor, ne demek istediğini soruyorum. Verdiği yanıtlardan yola çıkarak Arda 'güncel haber' diyor. Önemli bir sözcük olduğu için sözcüğün anlamını bilip bilmediklerinden emin olmak için soruyorum. Güncel haber öğretimi planlanmış sözcüklerden biriydi. Sözcük öğrencilerden gelince bunu fırsat olarak kullanıyorum ve tanıma başlıyoruz. Üçüncü sayfa haberi ise güncel haberin tanımının yapılması sırasında Sevil'in iki terimin anlamını karıştırması nedeniyle tanımlanmıştır.

Sevil 'yaşam haberleri' diyor ve bununla ne ifade etmek istediğini açıklarken Arda 'güncel haber' diyor. Bu sözcüğün anlamını öğrenmek için soru sorma stratejisini kullanıyorum. Sınıftan hemen yanıt gelmiyor. Sevil 3. sayfa haberlerini, güncel habere örnek veriyor. Cinayet, tecavüz, kaza gibi haberlerin 3. sayfa haberleri olduğunu sözlü olarak söyleyip, tanımlama stratejisi kullanarak sözcüğü yazıyorum. Öğrencilerin iki terim arasındaki farkı netleştirmelerini istiyorum. Tekrar 'güncel haber' sözcüğüne dönüyorum. Güncel haberle ilgili iki örnek vererek zenginleştiriyorum. Güncel haberin eş anlamlısını sorarak soru yanıt stratejisi ile bilgilerini zenginleştirmek istiyorum. Tanım stratejisini kullanarak tanımlı söylüyorum ve yazıyorum. Tanımı ve eş anlamını defterlerine yazıyorlar. Sevil'e tanımlı okutup ben de son kez tekrar ediyorum. Öğrencilere verdiğim örneklerin neler olduğunu soruyorum. Yeni bir örnek daha vererek derse devam ediyoruz.

Özetle, bir ders içerisinde gerçekleşen tanımlama etkileşimlerinde 8 kez yazılı ve sözlü tanımlama stratejisine yer verildiği belirlenmiştir. Köşe yazısı, yorum, üçüncü sayfa haberi sözcükleri sözlü olarak tanımlanmış, gazetenin bölümleri, editör, köşe yazısı, güncel haber ve tiraj sözcükleri yazılı olarak tanımlanmıştır. Öğrencilerin sözcükler hakkında konuşmaları, dinlemeleri ve yazmaları için uygun ders ortamı hazırlanmıştır. Bu ortamın öğrencilerin dil becerilerinin gelişimini olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir (Tompkins, 2007).

'Köşe yazısı' sözcüğü önce sözlü olarak tanımlanmış ancak araştırmacı dersteki gözlemleri ile öğrencilerin bu sözcükle ilgili olarak bilgilerinin net olmadığını belirleyerek sözcüğün tanımını tekrar yazılı olarak vermiştir (Nagy, 2005). Araştırmacı böylelikle öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda ve gerektiği kadar destek vererek eğitimi gerçekleştirmiştir (Pressley, Roehrig ve Bogner, 2002).

Araştırmacı tanımlama stratejisinin ne olduğunu ve nasıl kullanıldığını göstermek için iki kez okuyarak, bir kez yazılı olmak üzere üç kez öğrencilere model olmuştur. Stratejilere model olma üstbilişsel gelişim için sınıfta yapılması gereken önemli tekniklerden biridir (Joseph, 2006).

Derste araştırmacı tarafından sözcüğün anlamının ne olduğu ve öğrencilere ipucu verme amaçları ile oniki kez soru sorma stratejisi kullanılmıştır. Sadece 'üçüncü sayfa' haberinin anlamı bir öğrenci tarafından sorulmuştur. Araştırmacı tanımlamalar sırasında öğrenilmesi gereken sözcüğün önemi hakkında bilgi vererek öğrencileri bilgilendirmiştir. Öğrencilerin neyi, neden öğrendiklerinden haberdar edilmeleri üstbilişsel tekniklerden biridir ve öğrencilerin derslere olan motivasyonunu arttırmaktadır (Joseph, 2006).

'Gazetenin bölümleri' ve 'güncel haberler' sözcüklerinin tanımlanması sırasında araştırmacı, öğrencilerin sözcüklerle ilgili meslek dersinden ve günlük hayatlarından önbilgileri olduğunu kabul ederek tanım yapma sürecini başlatmıştır. Araştırmacı öğrencilerin önbilgilerine dayanarak çeşitli örnekler vermiş, öğrencilerden örnekler istemiş ve sözcükler hakkında tartışarak tanımlara ulaşmıştır (Rupley, Blair ve Nichols, 2009; Schirmer, 2000).

Araştırmacı, sözcüklerin öğrenciler tarafından kullanımlarını, sözcüklerle ilgili sordukları sorularını göz önünde bulundurarak öğrencilerin sözcüklerle ilgili önceki bilgilerine göre sözcüğün sözlü veya yazılı olarak tanımlanacağına karar vermiştir. Bunlar sözcüklerin pekiştirme çalışmalarını oluşturmuştur. 'Köşe yazısı' sözcüğünün ilk tanımlanması sırasında, yorumlama ve üçüncü sayfa haberlerinin tanımlanmasında araştırmacı sözcüklerin anlamlarının sözlü olarak verilmesini yeterli görmüştür. Sonuç olarak araştırmacı belli bir sözcüğe ne kadar zaman ayıracağını sözcüğün önemi ve öğrencilerin sözcükle ilgili bilgilerine göre belirlemiştir (Nagy, 2005).

6 Mart 2008 Tarihli Ders: Kavram Haritası

6 Mart 2008 tarihli dönemin ilk Yazılı ve Sözlü Anlatım dersine devam ediyoruz. Derste şimdiye kadar gazete terimleri hakkında tanımlamalar yaptık, Entegre Haber gazetesinde olan ve olmayan bölümleri belirledik ve okul gazetesine hazırlanacak gazete bölümüne karar verdik. Şimdi öğrencilerle alan dersi olan 'Sayfa Tasarımı' dersi ve bu günkü Yazılı ve Sözlü Anlatım dersinde öğrendikleri gazete terimlerini kullanarak kavram haritası yapacağız.

Kavram haritası aşağıdaki üç aşamada gerçekleşmiştir: 1. Gazete ile ilgili terimlerin belirlenmesi, 2. Terimlerin gruplanıp alt başlıklarının verilmesi, 3. Ana başlığın verilmesi.

Gazete ile İlgili Terimlerin Belirlenmesi: Gazete ile ilgili terimlerin belirlenmesi ve tahtaya yazılması sırasında kırk beş terim listelenmiştir. Bu terimler şunlardır: Mizanpaj, editör, tiraj, manşet, sürmanşet, dizgi, logo, amblem, basım, baskı, spor haberleri, ilan, reklam, ekonomi haberleri, röportaj, mizah, magazin, astroloji, hava durumu, Hürriyet, Milliyet, Posta, Zaman, Cumhuriyet, makale, tasarım, sayfa tasarımı, matbaa, masaüstü yayıncılık, yazıcı, QuarkXPress, sayfa düzeni, sütun, satır, punto, font, paragraf, yazı karakteri, bilgisayar, haberci, yazar, gazeteci, fotoğrafçı.

Terimlerin listelenmesi sırasında 'tiraj' sözcüğünün ilk kez 'editör' sözcüğünün ise ikinci kez tanımlarına yer verilmiştir. 'Editör' sözcüğü aynı gün dersin ilk saatinde tanımlanan önemli bir sözcük olduğu için pekiştirme amacı ile tekrar tanımlanmıştır. Araştırmacı, kavram haritası yapımından bir önceki ders saatinde tanımlanan 'editör' sözcüğünün tanımını, öğrenciler için mesleki anlamda önemli bir sözcük olması ve tekrar ettirme amacıyla sormuştur. Öğrencinin tanımlarını hatırlayamaması üzerine duvar panosunda asılı tanımları göstererek gerekli desteği sağlamıştır. Tanımları öğrenciye okuttuktan sonra kendisi de tekrarlayarak doğrudan tanımları vermiştir (Rupley, Blair ve Nichols, 2009).

21 Mart 2008 Tarihli Ders: Bulmaca Çözme

21 Mart 2008 tarihli Meslek Dili dersinin üçüncü haftasındayız. Biraz sonra çözeceğimiz bulmacayı tepegözle projeksiyon perdesine yansıtacağım. Bu günkü dersimizde bulmaca çözeceğimizi söylüyorum. Bulmaca çözmeyi sevip sevmediklerini soruyorum. Çok sevdiklerini söylüyorlar. Gazete terimleri ile ilgili bir bulmaca olduğunu, önce sınıfta birlikte çözeceğimizi, sonra onlara bulmacayı ödev olarak vereceğimi ekliyorum.

Bulmacada soldan sağa; editör, mizanpaj, dizgi, makale, masaüstü yayıncılık sözcükleri soruluyor. Yukarıdan aşağıya ise: Sayfa tasarımı, tiraj, gazetenin bölümleri, slogan ve telif hakkı sözcükleri soruluyor. Bulmacayı tepegöze yerleştiriyorum. 'Önce soldan sağa çözeceğiz.' diyorum. Esma'dan birinci soruyu okumasını isteyip soru yanıt stratejisini kullanarak çalışmaya başlıyorum.

Bulmacada sorulacak terimler belirlenirken, okul gazetesinde öğrencilerin yoğun bir şekilde bu terimleri kullanacak olmaları etkili olmuştur. Her bir terimle ilgili tanım öğrencilere sesli olarak okutulmuş ve bu tanımın hangi 'terimi' ifade ettiği sorulmuştur. Bulmacanın doğru yanıtları verildikten sonra, terim asetatın üzerine yazılmıştır. Bu şekilde öğrencilerin sözcükleri yazılı olarak görmeleri sağlanmıştır. Sözcük asetatı yazıldıktan sonra bir veya iki öğrenciye veya tüm sınıfa sesli okutarak sözcüklerin tekrar ettirilmesi sağlanmıştır.

Araştırmacı bir öğrenciye terimin tanımını okuttuktan sonra diğer öğrencilerden yanıt istemiştir. Öğrenciler yanıt vermeden önce araştırmacı bulmacadaki yanıtın yazılacağı kutucukları sayarak bulmaca çözmeye model olmuştur. Araştırmacı daha sonra el kaldıran öğrenciler arasından bir öğrenciye söz vermiştir. Doğru yanıt aldıktan sonra kendisi de tekrarlamış ve tüm sınıfa tekrar ettirmiştir.

Sözcük dağarcığı gelişiminde okurun bir sözcük ile birçok kez karşılaşması ve tekrarlara yer verilmesi önem taşımaktadır. Sözcük dağarcığı eğitiminde sadece sözcüğün anlamı verilmemeli, aynı zamanda yeterli uygulamayı içermelidir (Laflamme, 1997; Luckner ve Cooke, 2010; Mc Shane, 2005; Nagy, 2005; Stahl ve Nagy, 2006). Bu nedenle, çözülen bulmacadaki sözcükler 'Sayfa Tasarımı' ve 'Meslek Dili' derslerinde tanımlanmış, boşluk doldurma, kavram haritası, okul gazetesinde olan ve olmayan bölümler çalışması, mizanpaj çalışması, metin inceleme gibi çeşitli strateji etkinliklerle bir çok kez öğrenciler tarafından tekrarlanmıştır. Araştırmacı bulmacanın tamamında sorulan terim bulunduktan sonra hemen diğer soruya geçmemiştir. Sözcüğü ayrıca birkaç öğrenciye veya tüm sınıfa

sesli olarak okutarak tekrar ettirmiştir. Bu şekilde bulmaca aracılığı ile öğrencilerin sözcükleri ve tanımları tekrarlamaları sağlanmıştır.

21 Mart 2008 Tarihli Ders: Metin Okuma İnceleme

21 Mart 2008 tarihli dersteyiz. Öğrencilere QuarkeXPress ile ilgili Sayfa Tasarımı dersinde yaptıklarımızın tekrarı niteliğinde bir çalışma yapacağımızı söyleyerek derse başlıyorum. Meslek dersinde sorumlu öğretim elemanı ve ben iki ayrı gruba ayrılarak öğrencilerle çalışacağız, bunu öğrencilerle paylaşıyorum. Alan dersi hocasının bilgileri ile dersin sunumunu zenginleştirme ve farklı dil düzeyinde öğrenciler olması nedeniyle iki grup olarak çalışılıyor. Kolçaklı sandalyelerde kütüphanenin yanında daire şeklinde oturuyoruz. Her öğrencinin elinde metin ve soruların bulunduğu kağıt var. Metni sessiz olarak okumalarını isteyerek metni incelemeye başlıyoruz.

Metin inceleme çalışması okuma anlama ve soruların yanıtlanması olmak üzere iki aşamada gerçekleşmiştir. Birinci ve ikinci sorunun yanıtlanması önce sözlü daha sonra ise yazılı olarak birlikte gerçekleştirilmiştir. Üçüncü, dördüncü ve beşinci sorular ödev olarak öğrencilere verilmiştir. Birinci ve ikinci sorunun yanıtlanması sırasında sözlü olarak kullanılan, telaffuz çalışması yapılan ve yazılan onbir QuarkXPress terimi kullanılmıştır. Bu terimler şunlardır: project, top, layoutneym, bottom, left, right, columns, orientation, landscape, import picture, opacity.

Araştırmacı QuarkXPress sözcüğü olup olmadığını sormuş, öğrenci 'standart' sözcüğünü göstermiştir. Öğrencinin vücut dilinden sözcüğün anlamını bilmediğini düşünen araştırmacı, önce QuarkXPress terimi olmadığını söylemiş ve sözlü olarak tanımlayıp tanımını tüm öğrencilerin görebileceği şekilde yazmıştır. Daha sonra öğrencilerin daha iyi anlaması ve model olma amacı ile metinde geçtiği yeri bulup okumuş ve yorum yapmıştır.

18 Nisan 2008 Tarihli Ders: Sınıf Kitabı Yapma

Sınıf kitapları, öğretmenlerin çocukların deneyimlerini onların sözlü anlatımlarına göre oluşturdukları kitaplardır. Grupta olayların ve bilgilerin çocuklarla konuşularak kayıt edilmesi sonucunda sınıf kitapları oluşturulur.

Yedinci Meslek Dili dersindeyiz. Arda yok. Pazartesi günkü Sayfa Tasarımı dersinde Modify penceresi hakkında çalıştıklarını hatırlatarak bu günkü derse başlıyorum. Çok fazla terim olması nedeniyle disiplinlerarası çalışmada meslek dersinden sorumlu öğretim elemanı ile konuşulmuş ve uygulamada yoğun olarak kullanılan sözcükler hakkında konuşularak sınıf kitabının hazırlanmasına karar verilmişti. Öğrencilere de, modify penceresinin içindeki komutların bazılarının çok bazılarının az kullanıldığını, bazı az kullanılan sözcüklerin önemli olduğunu bunlarla ilgili çalışma yapacağımızı söyleyip, iki gruba ayrılıyor. Meslek dersi hocası bir grup ile ben bir grup ile çalışacağım.

Ahmet, Gizem, Deren, Orhan ve ben masanın etrafına oturuyoruz. Benim sağımda Orhan, Deren, Gizem ve Ahmet oturuyor. Önümde bir müsvette kağıt ve sınıf kitabının sayfaları var. Sınıf kitabının sayfalarında, konuşacağımız sözcüklerle ilgili bilgisayar menülerinin, komutlarının olduğu bilgisayar ekranı görüntülerinin çıktıları var. Sınıf kitabının her bir sayfası yarım tabaka resim kağıdından oluşuyor. Enine kullanılan resim kağıdındaki alanın yarısından daha azını yazmak için ayırdım, diğer kısmına ise pencerelerin bilgisayar çıktılarını yapıştırdım. Sınıf kitabının sayfalarını öğrencilere göstermiyorum. Sırası geldikçe yeni sayfadaki menü ve komutlar hakkında konuşarak sınıf kitabını hazırlayacağız"

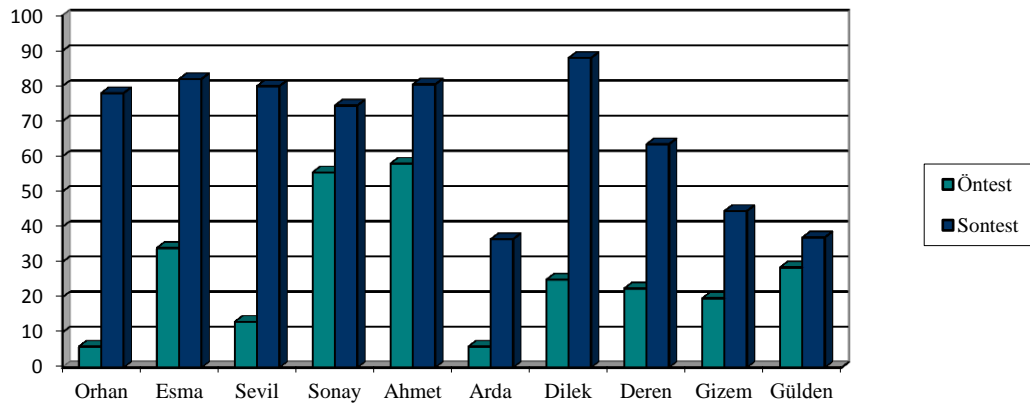
Altı sayfadan oluşan sınıf kitabının sayfalarının yazılması sırasında; önce bilgisayar pencerelerinde yer alan terimlerle/komutlarla ilgili bilgiler konuşulmuş, on altı komutun ne için kullanıldığı ve yazılacak olan dile öğrencilerle birlikte karar verilmiştir. Sınıf kitabının yapımı sırasında öğretilen bilgisayar programının İngilizce sözcüklerinin Türkçe telaffuzları öğrencilere yazılı ve sözlü olarak verilmiş ve öğrencilere söylenmiştir. Bu sözcükler; item, modify, text, box, shade, solid, linear blend, frame, multiple insets, vertical, top, centered, bottom, justified, suppress picture output'tur.

Sınıf kitabının yapımı sırasında her bir sayfaya ilgili yazılacak ifadeler belirlenip yazıldıktan sonra sesli olarak tüm öğrencilerle birlikte okunmuştur. Öğrencilerin dilbilgisi hataları yapma durumlarında araştırmacı ya soru sorarak öğrencilerin yanlış düzeltmelerini sağlamış ya da kendisi ifadeyi doğrudan dilbilgisi kurallarına uygun bir şekilde yazmıştır. Gerektiğinde öğrencilerin ihtiyaçlarına göre yazılı tanımlama yapmaya model olmuştur. Öğrencilere model olunan durumlar şunlardır; cümlelerin sözdizimsel ve anlamsal doğruluğunu sağlamak, komutun işlevini yazılı kaynaktan okuyarak bilgiyi doğrulamak ve terimleri yazılı olarak tanımlama.

Öğrencilerin yazılı anlatımlarını geliştirmeleri için yazma sürecinde; düşüncelerini nasıl aktaracaklarını, metinleri nasıl düzenleyeceklerini, sözcüklerin seçimini, cümleleri akıcı bir şekilde birbirine bağlamayı öğrenmeye ihtiyaçları vardır (Culham ve Wheeler, 2003).

Uygulamaların Öğrencilerin Terimleri Tanımlama Düzeylerine Etkisi

Gazete terimlerinin tanımlanması ve cümlede kullanılmasına yönelik öğrencilerin terimleri tanımlama düzeyleri Grafik 1'de gösterilmektedir.

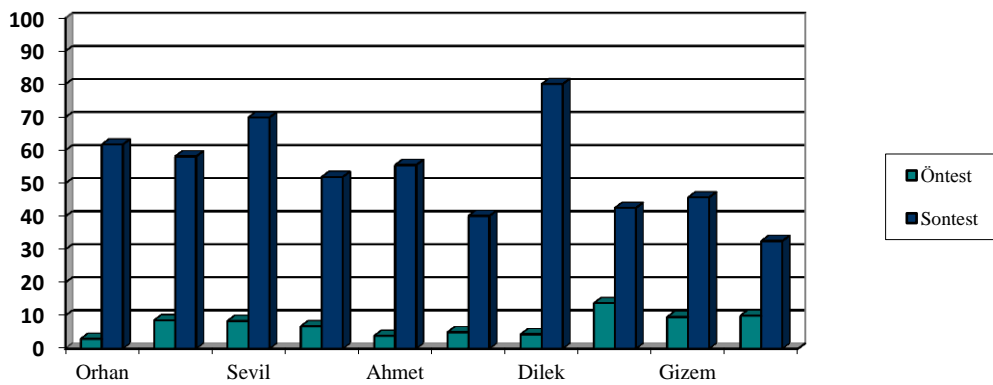
Değerlendiriciler arası güvenilirlik: Öntest: % 100, Sontest: % 100

Grafik 1: Tanımlar ve Cümlede Kullanma

Grafik 1'de görüldüğü gibi öğrencilerin gazete terimlerinin tanımlanması ve cümlede kullanılmasında önemli ölçüde ilerleme gösterdikleri görülmektedir. Çalışmada Sonay, Ahmet, Gülten, Arda, Deren ve Gizem'in daha iyi performans gösterdikleri belirlenmiştir. Sonay, Gülten ve Arda diğer öğrencilere göre sınıftaki en iyi dil düzeyine sahip öğrenciler iken Ahmet, Deren ve Gizem dil düzeyleri düşük ve özellikle okuma anlama ve dinleme beceresinde sorun yaşayan öğrencilerdir. Bu verilerin ışığında öğrencilerin farklı dil düzeylerine sahip olmalarına rağmen tanımlama yapmaya yönelik çalışmalardan benzer şekilde yarar sağladıkları düşünülmektedir. Ancak özellikle dil düzeyleri daha düşük olan öğrencilerden Ahmet ve Deren'in diğer öğrencilere göre dersler sırasında çok daha fazla çaba gösterdikleri ve istekli oldukları gözlenmiştir.

Bununla birlikte genel olarak bakıldığında öğrencilerin performanslarının ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. İşiten ve işitme engelli öğrencilerin tanımlama yapmada zorlandıkları farklı araştırmalarda belirtilmektedir (Duffy, 1999; Schirmer, 2000). Bir sözcüğün tanımını yapabilmek için, sözcüğün ne ifade ettiğini anlamış olmak gerekmektedir (Rupley, Blair ve Nichols, 2009). İşitme engelli öğrencilerin dil becerilerindeki sınırlılıkları nedeni ile yaptıkları tanımlamalarda önemli ölçüde ilerleme göstermiş olmalarına rağmen sorunlar yaşadıkları düşünülmektedir (Paul, 1996; Schirmer, 2000).

Genel QuarkXPress terimleri ve QuarkXPress araç çubuğu sembollerinin tanımlanmasına yönelik öğrencilerin terimleri tanımlama düzeyleri Grafik 2’de gösterilmektedir. Ön testte, öğrenciler araştırmanın başında masaüstü yayıncılık programı ile ilk kez karşılaştıkları için oldukça düşük performans göstermişlerdir. Son test sonuçlarına bakıldığında ise öğrencilerin önemli ölçüde ilerleme kaydettikleri belirlenmiştir.

Değerlendiriciler arası güvenilirlik: Öntest: % 100, Sontest: % 100

Grafik 2: QuarkXPress Terimlerinin Tanımlanması

Bilgisayar komut ve sembollerinden oluşan kavramların tanımlanmasında sınıf geneline bakıldığında bir öğrencinin 80 puan aldığı diğerlerinin 30 ile 70 puan arasında notlar aldıkları görülmektedir. Bunun nedeninin tanımlama yapabilmek için kişinin sözcüğün tam olarak ne ifade ettiğini anlamış olması gereğinden (Rupley, Blair ve Nichols, 2009) ve araç çubuğu dışındaki sözcüklerin İngilizce olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğrencilerin dil becerilerindeki sınırlılıkları nedeni ile yaptıkları tanımlamalarda önemli ölçüde ilerleme göstermiş olmalarına rağmen, sınırlılıklar yaşadıkları düşünülmektedir (Paul, 1996; Schirmer, 2000).

Sınıfın diğer 6 öğrencisine göre daha düşük dil düzeylerine sahip Ahmet ve Deren’in en yüksek performansı göstermelerinde yine derslere istek ve daha yoğun çabalarının etkili olduğu düşünülmektedir. Gerçekleştirilen çalışmalardan öğrencilerin farklı dil düzeylerine sahip olmalarına rağmen yarar sağladıkları görülmektedir.

Tartışma

Okuma, yazma, dinleme ve konuşmanın fonksiyonları birbirinden farklı olmakla birlikte, bu bileşenler birbirlerini zenginleştirerek etkilemektedirler. Araştırmada dersler sırasında öğrencilerin dilin dört bileşenini de kullanmaları için uygun ortam hazırlanmıştır. Araştırmada öğrencilerden kendi reklam senaryolarını, sloganlarını yazmaları, gazete haberlerini sözlü ve yazılı olarak özetlemeleri ve haberlerle ilgili duygu ve düşüncelerini sözlü ve yazılı anlatmaları için bilgi verici metinleri sesli ve sessiz okumaları, okuduklarından anladıklarını anlatmaları istenmiştir. Genel gazetecilik ve QuarkXPress

Masaüstü Yayıncılık programının İngilizce terimlerine yönelik olarak çok sayıda telaffuz ve dinleme çalışmalarına yer verilmiştir. Dilin bileşenlerindeki gelişme, sözcük dağarcığı gelişimine de olumlu yansımaktadır. Dilin tüm bileşenlerine derslerde dengeli bir şekilde yer verilmiş, dersler Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Yaklaşımının özelliklerine uygun bir şekilde sürdürülmüştür. Derslerde dil becerilerine dengeli bir şekilde yer verilmesinin, öğrencilerin sözcük dağarcıklarının gelişimlerini dolaylı bir şekilde olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Araştırmanın bu bulguları alan yazındaki çalışmalarla uyusmaktadır. Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Yaklaşımı ile gerçekleştirilen öğretim programlarından işiten ve işitme engelli öğrencilerin yarar sağladığı ifade edilmektedir (Schirmer, 2000; Uzuner, 2007; Uzuner ve diğer., 2009).

Araştırma sırasında Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Yaklaşımı ve etkili sözcük dağarcığı geliştirme ilkelerine dayalı bir model oluşmuştur. İşitme engelli öğrencilerin 'Meslek Dili' ve 'Yazılı ve Sözlü Anlatım Uygulamaları' derslerinde gerçekleştirilen yoğun okuma anlama çalışmaları 'Sayfa Tasarımı' dersinin içeriği ile bütünleştirilmiştir. Haftalık ders programı içerisinde alan dersinde öğrenilenler dil dersleri için ön bilgi oluşturmuştur. Disiplinlerarası modelin işitme engelli üniversite öğrencilerinin mesleki sözcükleri öğrenme düzeylerini olumlu etkilediği görülmüştür.

Modelde, Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Yaklaşımı ve etkili sözcük dağarcığı geliştirme ilkelerinden olan, öğretimin anlamlı bağlamlarda gerçekleştirilmesi için gerekli ortam sağlanmıştır. Okul gazetesinin basılacağı masaüstü yayıncılık programının teorik ve uygulamalı öğretimi, dil dersleri ile meslek dersinde öğrenilenlerin desteklenmesi, gazete haberlerinin incelenmesi, okul gazetesine haber hazırlanması, okul gazetesinin mizanpajının bu öğrenciler tarafından yapılması ve basımı öğrencilere gerçek bir amaç için çalışma imkanı sağlamıştır. Bu şekilde öğretim sırasında okulda öğretilmesi gereken bilgi ve beceriler ile gerçek hayata hazırlanmaları için gerekli olan bilgi ve beceriler sürekli olarak bir denge halinde tutulmuştur (Pressley, Roehrig ve Bogner, 2002; Stahl ve Fairbanks, 1986; Tompkins, 2007). İşitme engelli öğrencilerin sözcük dağarcığı öğretiminin anlamlı bağlamlarda gerçekleştirilmesinin öğrencilerin sözcük dağarcıklarının gelişimlerini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir (Strassman, Kretschmer ve Bilsky, 1987).

Araştırma sürecinde tüm derslerde doğrudan ve dolaylı sözcük dağarcığı geliştirme stratejileri birlikte uygulanmıştır. Doğrudan ve dolaylı sözcük dağarcığı geliştirme stratejilerinin uygulanmasında tüm dönem boyunca derslerde dengenin sağlanmasına çalışılmıştır. (Ör: Cramer, 2004; Nagy, 1988; Stahl ve Nagy, 2006). Uygulanan tüm etkinlik ve stratejilerin içerisinde doğrudan sözcük dağarcığı geliştirme stratejisi olan tanımlama yapma ile dolaylı sözcük dağarcığı geliştirme stratejisi olan soru yanıt en fazla kullanılan stratejiler olmuştur. Ancak doğrudan sözcük dağarcığı öğretiminin daha ağırlıklı olduğu belirlenmiştir. Alan yazında dil düzeyleri daha düşük olan öğrencilerin yeni kavramları, özellikle de belli bir alanla ilgili olan kavramları öğrenmeleri için genellikle daha fazla doğrudan eğitime ihtiyaç duyduklarını ifade edilmektedir (Ör: Nagy, 2005; Schirmer ve Mc Gough, 2005). Araştırmada stratejilerin bu şekilde uygulanmasının öğrencilerin mesleki terimlerin anlamlarını öğrenmelerine katkı sağladığı düşünülmektedir (Ör: Fox, 1983; Kelly, 1996; Searfoss ve Readence, 1989).

Derslerde kullanılan metinlerin iyi düzenlenmiş olması, çeşitli türlerde metinlere yer verilmesi ve öğrencilerin dil düzeylerine uygun olması önem taşımaktadır. Metin türlerinin yanı sıra; öğrencilerin ve öğretmenin yazdıkları metinler ve basılı metinlerin kullanımında dengenin sağlanması da bir diğer önemli unsurdur (Pressley, Roehrig ve Bogner, 2002; Tompkins, 2007). Araştırmada öğretim elemanları tarafından hazırlanmış iyi düzenlenmiş, çeşitli türde metinler öğrencilerin dil düzeylerine uygun hale getirilerek ders materyali olarak kullanılmıştır. Bunun öğrencilerin metinlerden dolaylı bir şekilde sözcüklerin anlamlarını edinmelerine katkı sağladığı ve öğrenciyi daha iyi hazırladığı düşünülmektedir (Schirmer, 2000).

Araştırma sırasında öğrencilerin sözcüklerin anlamlarını bağımsız olarak da öğrenebilir hale gelmeleri amaçlanmıştır. Bunun gerçekleşebilmesi için dersler üstbilişsel bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Bunun için araştırmacı stratejilerin öğretimi sırasında yaptığı uygulamanın bir strateji olduğunu belirterek stratejilerin ne zaman ve nasıl uygulayacağına yönelik açıklamalarda bulunmuş, gerektiğinde öğrencilerine model olmuştur (Ör: Pressley, Roehrig ve Bogner, 2002; Sthal ve Nagy, 2005; Schirmer, 2000).

Tanımlama yapma: Derslerde tanımlar gerçekleştirilirken; tanımlanacak sözcüklerin belirlenmesi, tanımların öğretmen tarafından mı verileceği, yoksa öğrencilerle birlikte mi tanımın oluşturulacağına karar verilmesi, bir sözcüğün tanımı için derste ne kadar zaman ayrılacağına karar verilmesi ve hangi sözcüğün kaç kez derslerde tekrarlanacağına karar verilmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu kararlar alınırken öğretmenin, sözcüklerin öğrencilerin mesleki ve akademik gelişimlerinin önemini, öğrencilerin ve sözcüklerin özelliklerini göz önünde bulundurması gerekmektedir

Araştırma sürecinde soru sorma stratejisi ile birlikte en fazla tanımlama stratejisinin kullanıldığı ve her derste tanımlamaya yer verildiği belirlenmiştir. Araştırma sırasında yapılan gözlemler ve testler öğrencilerin sözcükleri tanımlamalarında ilerleme kaydettiklerini göstermektedir. Öğrencilerin bu ilerlemeyi göstermelerinde tanımlama yapmada dikkat edilen özelliklerin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu özellikler şunlardır:

a) Sözcüğün tanımı için ayrılacak sürenin belirlenmesi: Araştırma sırasında sözcüklerin üzerinde ne kadar durulacağına karar verilirken sözcüğün öğrencinin mesleki yaşamı için ne kadar önemli olduğu belirleyici olmuştur. Bazı sözcükler söylenip, sadece sözcük tahtaya yazılmış ve sözlü olarak anlamı açıklanmıştır. Bazı sözcüklerin ise üzerinde durulup sözlü ve yazılı tanımı için zaman ayrılmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Nagy'nin (2005) çalışmasındaki öğrencilerin sözlü ve yazılı olarak kullanacakları sözcüklerin öğrencilere yoğun bir şekilde öğretilmesi gerektiği, diğer sözcüklerin daha yüzeysel bir şekilde konuşulabileceği ifadesi ile örtüşmektedir.

b) Tanımın öğretmen tarafından doğrudan verilmesine veya öğrencilerle birlikte tanımın oluşturulmasına karar verme: Araştırma sırasında öğretmen, sözcüğün öğrenciler tarafından bilinme düzeylerine ve sözcüğün özelliklerine göre tanımın nasıl yapacağına karar vermiştir. Öğretmen sözcüğün anlamını sormuş ve öğrencilerden bir tanım alamamışsa veya sözcük anlamına yönelik herhangi bir ipucu taşımıyorsa, örneğin 'editör' sözcüğü gibi, tanımı kendi vermiştir. Öğretmen öğrencilerin sözcükle ilgili önbilgileri olduğunu biliyorsa ve sözcük anlamı ile ilgili ip uçları veriyorsa, örneğin 'gazetenin bölümleri' sözcüğü gibi, tanımı öğrencilerle birlikte oluşturması anlamlı olmuştur. Bu bulgu Marzano ve Pickering'in (2005) çalışmalarındaki, öğretmenin ders sırasında öğrenciler için en uygun strateji veya tekniği belirlemesi bilgisi ile örtüşmektedir. Schirmer (2000), çalışmasında işitme engellilerin sözcük dağarcıklarının gelişimlerinde tanımlama yapmanın önemini vurgularken, tanıma doğrudan sözlükten ulaşılmasının veya öğrencilerle birlikte tanımın oluşturulmasının yararlı olduğunu ifade etmektedir. Paul (1996), sözcük dağarcığı öğretiminin nasıl yapılacağına çok önemli olduğunu ifade ettiği çalışmasında, tanımlamaların öğrencilerin ihtiyaçlarına göre yapılması gerektiğini vurgulamaktadır.

c) Tanımlarla farklı etkinliklerde ve tekrar tekrar karşılaşmalarını sağlama: Öğrencilerin tanımlama yapmadaki gelişimlerdeki en önemli nedenlerden bir tanesi çok sıklıkla tanımlama yapılıyor olması ve bağlamın düzgün kullanılmasıdır. Ayrıca bu tekrarlar sırasında öğrencilerin tanımları dinlemeleri, yazmaları, okumaları ve söylemeleri sağlamıştır. Araştırma sırasında öğrenilen yeni sözcüklerin sadece tanımları veya bu tanımlarla ilişkili sözcüklerle verilmemiş, tanımlar anlamlı bağlamlarda diğer konularla ilişkilendirilerek verilmiştir. Bunun yanı sıra tanımlarla farklı zamanlarda, çeşitli etkinliklerle tekrar tekrar karşılaşmaları sağlanmıştır. Tanımların anlamlı bağlamlarda ve tekrarlanarak verilmesi etkili

sözcük dağarcığı öğretiminin özellikleridir. Bu durumun öğrencilerin tanımlama yapmada ilerleme gösterme nedenlerinden biri olduğu düşünülmektedir. Bu bulgu Stahl ve Fairbanks'ın (1986), araştırmalarındaki tanımların bağlamla birlikte verilmesinin, tek başına bir stratejinin veya etkinliğin kullanılmamasının eğitimi zenginleştirdiği, okuma anlamayı dolaylı olarak sözcük dağarcığını geliştirdiği bulgusu ile örtüşmektedir. Ayrıca Nagy'nin (1988) çalışmasındaki, iyi bir tanımlamanın anlamlı bir bağlamda örnek cümlelerle yapılması gerektiği bilgisi ile uyusmaktadır. Diğer yandan bu araştırmanın disiplinlerarası yaklaşımla gerçekleştirilmesinin anlamlı bağlamlar yaratmada etkili olduğu düşünülmektedir. Disiplinlerarası yaklaşımın eğitim programının bölümleri arasında ilişki kurmaya yardımcı olması ve konuların birbirleriyle ilişkilendirilirken anlamlı kullanımı sağlayan ortamlar hazırlaması sözcük dağarcığı gelişimini dolaylı bir şekilde etkilemektedir (Silliman ve Wilkinson, 2004).

d)Tanımların doğru bir şekilde yapılmasına dikkat çekme: İşitme engelli öğrencilerle tanımlama yapılırken çocuklar kendi sözcükleri ve kullandıkları yapılarla tanım yaptıkları zaman, bu tanımlar anlam ve dilbilgisi olarak kurallara uygun değilse bırakılmamış ve çocuklara bunun doğru olmadığı açıklanarak düzgün hali gösterilmiştir. Yapılan tanımların, tam ve düzgün bir şekilde yapılmasının önemi özellikle vurgulanmıştır. Bu bulgunun öğrencilerin yaptıkları tanımların niteliklerinin artmasında önemli olduğu düşünülmektedir. Tanımlar yapılırken öğrencilerin sınıf ortamında katkıda bulunmalarının, öğretmenin bu katkıları kabul etmesinin, tahtada bir tanımın nasıl yapılacağını gösterilmesinin çocukların tanımlama becerilerinin geliştirilmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu Girgin'in (2005) çalışması ile uyusmaktadır. Girgin (2005) çalışmasında, öğrencilerin cümleleri/metni grupta ya da birebir ortamda yazdırdıkları Dil-Deneyimi Yaklaşımı ile yapılan uygulamalardan yarar sağlandığını belirtmektedir. Dil-Deneyim Yaklaşımı'nın okumaya ilişkin beceri ve stratejilerin doğal ortamlarda ve devam eden süreçte geliştirilmesini amaçlaması bu araştırmanın modeli ile uyusmaktadır.

Sözcüklerin ve öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurularak; metin inceleme, soru-yanıtlama, boşluk doldurma, metinden sözcüğün anlamını tahmin etme gibi dolaylı etkinlik ve stratejiler daha çok gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlik ve stratejilerin içerisinde tanımlamanın yoğun kullanımı dikkat çekicidir. Tanımlama yapmaya çok fazla yer verilmesinin nedeni mesleki eğitimin desteklediği dersler olmasından kaynaklanmaktadır. Araştırma sırasında sözcük dağarcığının gelişimine yönelik öğrencilerin ilerleme gösterdikleri belirlenmiştir.

Yapılan uygulamaların öğrencilerin sözcüklerin anlamlarını edinme düzeylerine etkisine bakıldığında öğrencilerin tanım yapmada ilerleme gösterdikleri belirlenmiştir. Bunun yeni bir konuya yönelik terimlerle ilk kez karşılaşmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Aynı zamanda, yapılan tanımlamaların önceki bilgilerle bütünleştirilmesi, yeterli sayıda tekrarlara yer verilmesi ve sözcüklerin öğretiminin anlamlı kullanımlara imkan sağlayan ortamlarda gerçekleşmesinin tanımlama yapma becerisini olumlu etkilediği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrenciler farklı dil düzeylerine sahiptirler. Yapılan uygulamaların öğrencilerin başarı durumlarına etkisi öğrencilerin dil düzeyleri göz önünde bulundurularak incelendiğinde, öğrencilerin dil düzeylerinde farklılıklar olsa da öğrencilerin verilen eğitimden yararlandıkları belirlenmiştir. Ancak dil düzeyleri daha iyi olan öğrencilerin daha çok yarar sağladıkları görülmüştür (Marschark, Lang ve Albertini, 2002).

Bu makalede ele alınan tanımlama stratejisinin DOYÖY'nin ilkelerine uygun olarak hazırlanmış bütünleşik programın bütünleşik bir parçası olduğu unutulmamalıdır. Bu araştırmada aktarılan tanımlamalar öğrencilerin mesleki eğitimleri için büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin derslere katılımları ve performansları onların ihtiyaçları doğrultusunda programlama yapıldığını göstermektedir.

Bu araştırmanın sonucunda uygulamaya yönelik olarak; işitme engelli öğrenciler öğretmenleri tarafından yoğun doğrudan ve dolaylı sözcük dağarcığı geliştirme stratejilerinin birlikte uygulandığı dersler planlanabilir. Tüm yaş gruplarındaki işitme engelliler öğretmenlerine hizmet içi eğitim kapsamında etkili sözcük dağarcığı öğretimine yönelik eğitimler verilebilir. Sözcük dağarcığı geliştirme çalışmalarında disiplinlerarası çalışma döngüsünün uygulanması önerilebilir.

Ayrıca, bu araştırmadan elde edilen bulguların genellenebilmesi amacı ile aynı araştırma, farklı eğitim ortamlarında, farklı katılımcı ve araştırmacılar tarafından yinelenabilir. Ayrıca, sözcük dağarcığının geliştirilmesinde değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkilerinin belirlenmesine yönelik yarı deneysel, deneysel ve tek denekli araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Cramer, R. L. (2004). *The language arts, a balanced approach to teaching reading, writing, listening, talking and thinking*. Boston, Newyork, San Francisco: Pearson.
- Creswell, J. W. (2005). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Columbus, Upper Saddle River.
- Culham, R., & Wheeler, A. (2008). *40 reproduciple forms for the writing traits classroom: Checklist, graphic organzers, rubrics and scoring sheets, and more to boost students' writing skills in all seven traits*. New York: Scholastic.
- Duffy, A. M. (1999). Characteristics of exemplary first-grade literacy instruction. *The Reading Teacher*, 61, 239-246.
- Fox, B. J. (1983). Tecahing occupational vocabulary in the industrial arts classroom. *Man Society Technology, January, 42*, 6-9.
- Fraenkel, J., & Wallen, N. (2003). *How to design and evaluate research in education* (4th ed.). USA: McGraw-Hill.
- Girgin, Ü. (2005). Okuma öğretiminde kullanılan iki okuma yaklaşımının işitme engelli çocuklar için kullanımı: Yönlendirilmiş okuma etkinliği ve dil deneyim yaklaşımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(2), 27-36.
- Jacobs, H. (1989). Interdisciplinary curriculum: Design and implementation. San Francisco, Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development, 4-5.
- Jhonson, C., & Jhonson, D. (2004). *Why teach vocabulary*. 06.12.2006 tarihinde www.epsbooks.com/downloads/articles adresinden edinilmiştir.
- Joseph, N. (2006). Strategies for Success: Teaching metacognitive skills to adolescent learners. *The NERA Journal*, 42(1), 33-39.
- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 141-153.
- Kelly, L. (1996). The interaction of syntactic competence and vocabulary during reading by deaf student. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, Winter, 1(1). 75-90.
- Kretchmer, R. R., & Kretchmer, L. W. (1978). *Language development and intervention with the hearing impaired*. Baltimore, Maryland: University Park.
- Laflamme, J. G. (1997). The effect of the multiple exposure vocabulary method and the target reading/writing strategy on the test scores. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 40(5), 372-381.
- Luckner, J. L., & Cooke, C. (2010). A Summary of the vocabulary resarch with who are deaf or hard of hearing. *American Annals of the Deaf*, Spring, 155(1), 38-67.
- Marschark, M., Lang, H. G., & Albertini, J. A. (2002). *Educating deaf students*. New York: Oxford University Press.
- Marzano R. J., & Pickering D. J. (2005) *Building academic vocabulary teacher's manual*. San Francisco, Alexandria, Va.:Association for Supervision and Curriculum Development.

- Mc Shane, S. (2005). *Applying research in reading instruction for adults, first steps for teachers*. USA, National Institute for Literacy, National Center for Family Literacy.
- Nagy, W. E. (1988). *Teaching vocabulary to improve reading comprehension*. Newark, DE: International Reading.
- Nagy, E. W. (2005). Promoting students' vocabulary development; An overview Seattle Pacific University. 27 Haziran 2008 tarihinde http://myhome.spu.edu./wnagy/promoting_students.htm adresinden edinildi.
- Paul, V. P. (1996). Reading vocabulary knowledge and deafness. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 1(1), 3-5.
- Paul, V. P. (1998). *Literacy and deafness: The development of reading, writing and literate thought*. Boston: Allyn and Bacon.
- Paul, V. P. (2001). *Language and deafness* (3rd ed.). Canada: Thomson Learning.
- Pressley, M., Roehrig, A., & Bogner, K., (2002). Balanced Literacy Instruction. *Focus on Exceptional Children*, January, 34(5).
- Rupley, W.H., & Nichols, W. D. (2005). Vocabulary instruction for the struggling reader. *Reading ve Writing Quarterly*, 21, 239-260.
- Rupley, W. H., Blair, T. R., & Nichols, W. D. (2009). Effective reading instruction for struggling readers: The role of direct/explicit teaching. *Reading and Writing Quarterly*, 25, 125-138.
- Searfoss, L. W., & Readence, J. E. (1989). *Helping children learn to read*. Boston. Allyn and Bacon.
- Schirmer, B. R. (2000). Language and literacy development in children who are deaf. *Boston, MA: Allyn and Bacon*.
- Schirmer, B.R., & Mc Gough, S.M. (2005). Teaching reading to children who are deaf: Do the conclusions of the national reading panel apply. *Review of Educational Research*, 75(1), 83-117.
- Schultz, J., Florio, S., & Erickson, F. (1982). Where is the floor? Aspects of the cultural organization of social relationships in communication at home and at school. In: P. Gilmore and A. Glatthorn (Eds). *Children in and out of school*. Washington, D.C. : Center for Applied Linguistics." (Akt. Uzuner, 1993).
- Silliman, E. R., & Wilkinson, L. C. (2004). *Language and literacy learning in schools*. Newyork. Guilford.
- Stahl, S. A., & Fairbanks, M. M. (1986). The effects of vocabulary instruction: A model based meta-analysis. *Review of Educational Research*, Spring, 56(1), 72-110.
- Stahl, S. A., & Nagy W. E. (2006). *Teaching word meanings*. New Jersey, Literacy Teaching Series, Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Türk Dil Kurumu (TDK) (2007). Büyük Türkçe sözlük. 02 Aralık 2011 tarihinde <http://tdkterim.gov.tr/bts/> adresinden edinilmiştir.
- Tekin, E. ve Kırcaali-İftar, G. (2001). *Özel eğitimde yanlışsız öğretim yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Tompkins, G. E. (2007). *Literacy for the 21st century, teaching reading and writing in prekindergarten through grade 4*. New Jersey Columbus, Ohio. Merrill Prentice-Hall.
- Uzuner, Y. (1993). An investigation of a hearing mother's reading aloud efforts to her preschool age hearing and hearing impaired children before bedtime. *Yayınlanmamış Doktora, Tezi*, Cincinnati Üniversitesi, A.B.D.
- Uzuner, Y. (2007). Özel eğitimden örneklerle eylem araştırmaları. *Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi*, 6(2), 1-12.
- Uzuner, Y., Girgin, Ü., Girgin, C., Erdiken B., Karasu, G., Kaya, Z, Cavkaytar, S. ve Tanrıdiler, A. (2009). *İşitme engelli gençlere uygulanan dengeli okuma yazma çalışmalarının incelenmesi*. Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Fonu. Proje No:062201.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

EXTENDED ABSTRACT

Helping children acquire vocabulary is a major issue for teachers at every level and in every field. Effective vocabulary has been the best developed with the integrated activities, meaningful contextual usage, and sufficient repetition. Regardless of cognitive and comprehension level of children, instruction including rich, intensive and systematic literacy activities foster vocabulary development. Balanced Literacy Approach, the combination of skill based instruction and whole language, seemed to be useful for developing that kind of learning environment. The principles of this approach are as follows: All forms of expressive and receptive language work together. Focus is on meaning of written language in authentic context. Classrooms are communities of learners in which literacy is acquired through use. Students are motivated when given choice and ownership. Literacy development is part of an integrated curriculum. Reading behaviors of skilled readers reveal what instruction should accomplish. Processes and products are equally important. Meaningful, functional and purposeful literacy activities must be instructed in authentic contexts. It has been seen that the principles of Balanced Literacy Instructional Approach have overlapped with the necessary features for the effective vocabulary teaching. Activities and strategies implemented according to the principles of Balanced Literacy Instructional Approach have been found that they have contributed to the literacy skills of deaf and hearing impaired children. The research data on vocabulary development of both normally hearing and hearing impaired have showed that there is a strong relationship between reading comprehension and vocabulary development. Furthermore, it is important to develop occupational vocabulary in hearing impaired youths in order for their future occupational success. There is a need to conduct more research in the area of literacy development of hearing impaired individuals. Therefore, the purpose of this action research was to investigate the learning environments for vocabulary development at the vocational education of ten hearing impaired college students. This article mainly focused on the defining strategies the instructor applied during the instructions. Therefore, the questions generated for defining instructions were as follows: a) What was the place of defining instruction in the Balanced Literacy Instruction Program? b) What were the impacts of defining instruction on the defining skills of hearing impaired college students? Various qualitative and quantitative data were compiled with the collaboration of experienced instructors of hearing impaired students during the research effort. The actual classroom interactions were recorded with video recorders. The reflective and cyclical research data were critically supervised by three experts in and out of the area of hearing impaired education. Along with the other analysis of the compiled data, videotaped instructions were analyzed inductively. A master tape for defining instruction was developed in order to analyze the nature of the instruction and the strategies the instructor applied. The tape was transcribed verbatim and themes were emerged concerning the strategies and students' attendances. In addition, a valid and reliable criterion referenced test was utilized for pre and post test. Among the other strategies, defining was one of the most frequently used strategy. The results have showed that the instructions applied based on the Balanced Literacy Instructional Approach seemed to be beneficial for the hearing impaired students' definition skills. Defining appeared as an important and integral part of the instructional program. Describing words and asking question were used for vocabulary developing. It has been determined that it has helped the students learn the vocational vocabulary.